LEERLIJN

LITERATUUR

Lessenreeks Basis: Literaire gesprekken

Deze leerlijn is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.

Groep 8

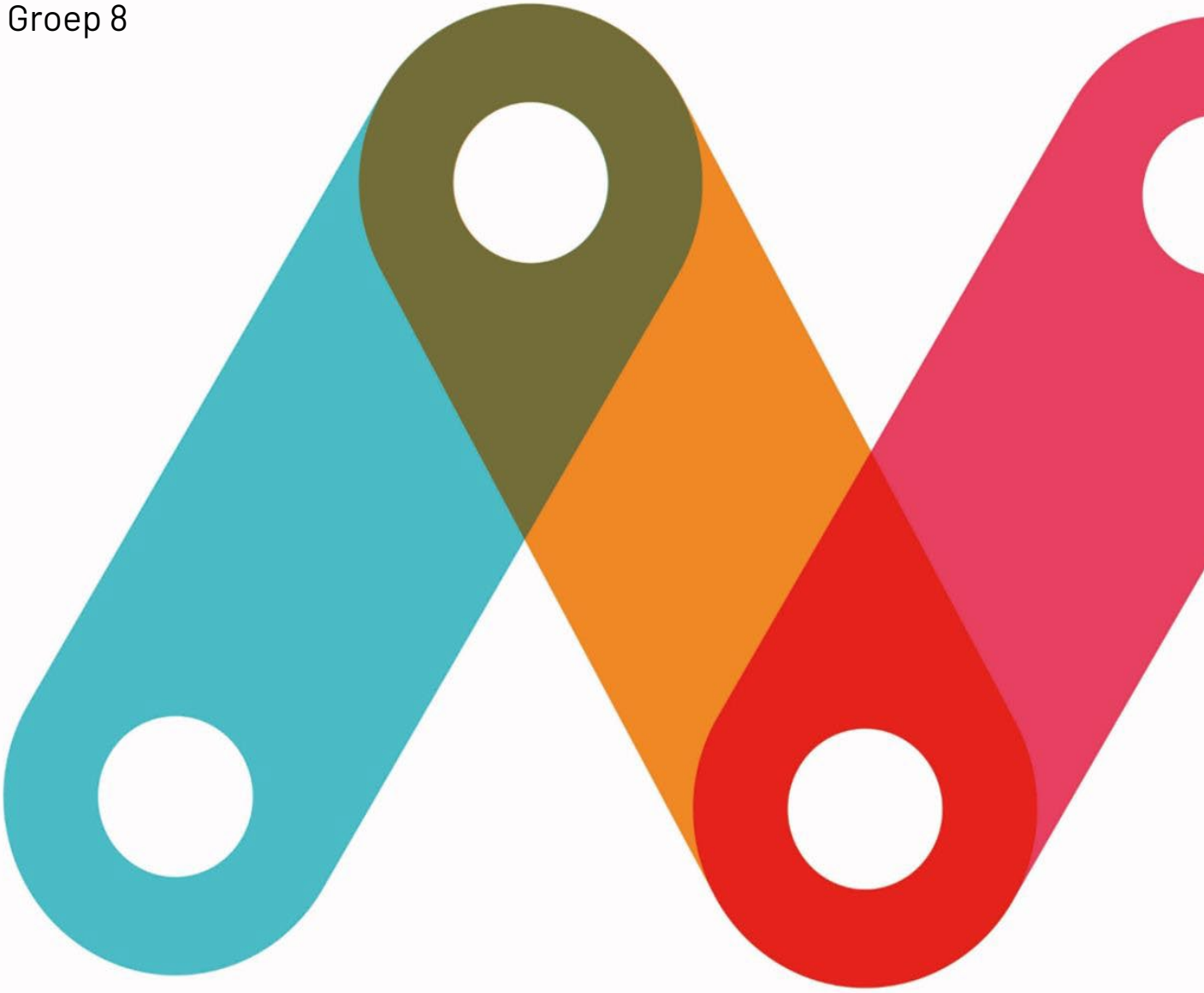

Cultuur en Techniek op School Zoetermeer

Vooraf

'Literaire gesprekken in de klas'

Als je leerlingen literatuur leert lezen, begrijpen en waarderen ben je bezig met het ontwikkelen van hun literaire competentie. Het voeren van een literair gesprek waarin de leerlingen met elkaar praten over een tekst die ze hebben gelezen, helpt bij die ontwikkeling. Door de gesprekken zullen ze de betekenis van het boek beter begrijpen. Bovendien bevordert een literair gesprek hun motivatie en leesplezier.

Wat is een literair gesprek?

Literaire gesprekken zijn gesprekken over één boek, verhaal of gedicht waarin lezers hun gevoelens en gedachten die zij hebben ervaren tijdens het lezen, met elkaar delen.
Alle kinderen lezen hetzelfde boek. Tijdens het lezen noteert iedere leerling zijn eigen leeservaringen en betekenissen, die hij vervolgens bespreekt met andere lezers. Door het delen, ontdekken de leerlingen nieuwe betekenissen.

Literaire gesprekken gaan over de belevingen, interpretaties, beoordelingen en het narratief begrip van leerlingen. Met belevingen worden bedoeld de emoties die het boek oproept. Interpretatie is het construeren van samenhang binnen het verhaal. Een beoordeling laat de waardering van het boek zien. En binnen het narratief begrip is er aandacht voor de elementen die een schrijver gebruikt om het verhaal vorm te geven: beschrijving van personages, opbouw, vertelperspectief (*Wie vertelt het verhaal?*), ruimte (*Waar speelt het zich af?*) en tijd (*Wanneer speelt het verhaal?*)1. Ook kan er aandacht zijn voor het taalgebruik, stijl en vorm.

Lezen en noteren

Leerlingen voeren literaire gesprekken over hetzelfde boek, een boek dat ze allemaal lezen; op school en thuis. Om met elkaar een gesprek te kunnen voeren moeten de leerlingen zich wel bewust zijn van wat er in hen omgaat tijdens en na het lezen. Hiervoor is het nodig dat ze echt de tijd krijgen een tekst te lezen en daarbij hun eigen gedachten te vormen. Verder is het essentieel dat de leerlingen tijdens het lezen allerlei gedachten, vragen en opmerkingen noteren, liefst op post-its (geeltjes).

Rol van de leerkracht

Niet de literaire kennis van de leerkracht maar de leeservaringen van leerlingen bepalen de inhoud van het gesprek.

Natuurlijk lees je net als de leerlingen het gezamenlijke boek. Daarnaast ben je begeleider van het literaire gesprek. Tijdens het begeleiden moet je je bewust zijn dat er geen sprake is van één juiste interpretatie van het verhaal. De inbreng van leerlingen worden niet beoordeeld op goed en fout. Je probeert wel te achterhalen waarom een leerling iets denkt.
Verder is het de bedoeling dat leerlingen in een literair gesprek meer aan het woord zijn dan de leerkracht. Laat leerlingen vooral reageren op de inbreng van klasgenoten. De leerkracht heeft een rol op de achtergrond.
Mochten de leerlingen vragen naar je mening, speel de bal dan terug. Zeg bijvoorbeeld: 'Ik wil eerst graag weten hoe jullie erover denken.'
De kunst voor jou als leerkracht is om voor elkaar te krijgen dat leerlingen durven te zeggen wat ze denken. Geef ze de tijd om na te denken. Als er een vraag is gesteld, kan ook iedereen eerst even nadenken. Leerlingen die niet zo snel reageren krijgen zo ook een kans om hun gedachten te vormen en snelle sprekers worden gedwongen eerst na te denken voordat ze iets zeggen. Een andere mogelijkheid is om de leerlingen eerst even in tweetallen te laten overleggen. Het voordeel hiervan is dat ook leerlingen

[1]die niet zo snel iets zeggen, nu iets kunnen vertellen en dat leerlingen die minder ideeën hebben aan het denken worden gezet.

Wat de leerkracht wel op zich neemt, is samenvatten. Dit is belangrijk om de structuur van het gesprek in de gaten te houden. Geef een samenvatting van het proces en verbind er daarna een conclusie aan. Check wel bij de leerlingen of dit een juiste conclusie is.

Noem tot slot ook regelmatig het doel van het literaire gesprek:
Door het gesprek zullen we de betekenis van het boek beter gaan begrijpen.

Iedere leerling hetzelfde boek

Om met leerlingen literaire gesprekken te kunnen voeren moeten ze allemaal beschikken over hetzelfde boek dat ze bovendien ook mee naar huis mogen nemen.
Bibliotheek Zoetermeer beschikt over een aantal boekenkisten met 32 dezelfde boeken. Deze boeken kun je kosteloos lenen. Neem hiervoor tijdig contact op met Isabelle.deRidder@bibliotheek-zoetermeer.nl
Een andere mogelijkheid is om vanuit school de boeken aan te schaffen. Je kunt hiervoor budget meenemen in het leesplan of in de plannen die gemaakt worden voor kunst- en cultuureducatie.
Een andere keuze is aansluiten bij de leesbevorderingcampagne *Geef een boek cadeau* waarbij ieder jaar een boek voor enkele euro's wordt aangeboden. Verder doen veel scholen ook mee aan de nationale leescampagne *Heel de klas leest* met elk jaar een gratis boek voor groep 7/8 en groep 5/6. Scholen met een bibliotheek op school, ontvangen dit boek sowieso al.
Voor les 1 kun je bij een bibliotheek 30 exemplaren van het prentenboek *Max en de maximonsters* van Maurice Sendak lenen.

Geschikte boeken

Kies bij voorkeur boeken ...

- waarin zowel jongens als meisjes een rol spelen
- met humor
- waardoor emoties naar boven komen
- die niet te ver afstaan van de wereld van de leerlingen
- met niet te moeilijk taalgebruik.

Voor een eerste literair gesprek kun je het beste starten met een boek waarin de beschreven werkelijkheid herkenbaar is en waarin personages voorkomen met wie de leerlingen kunnen meeleven. Ook is het goed als de personages iets spannends meemaken waardoor de lezers getriggerd worden om verder te lezen.

Tot slot

Laat leerlingen merken dat de gesprekken een speciaal moment zijn door bijvoorbeeld het boek tentoon te stellen op een kleine schildersezel, een boekenposter te maken of op een andere manier aandacht te besteden aan het boek. Laat ook merken dat u zin heeft in het gesprek; straal enthousiasme uit.
Bij het gezamenlijk lezen van een boek en het voeren van literaire gesprekken wordt normaliter uitgegaan van zes literaire gesprekken, in deze lessenreeks zijn het er vier. Je kunt tussen les 2 en 3 en tussen les 3 en les 4 nog een moment van lezen, post-its plakken en bespreken inplannen.

Bron: *Maar als je erover nadenkt*, Gertrud Cornelissen, Stichting lezen, 2016 en *Literaire gesprekken in de klas – Achtergronden en praktische tips bij het voeren van literaire gesprekken in jet basisonderwijs en het voorgezet onderwijs*, Gertrud Cornelissen, Stichting lezen, 2019

N.B. In de laatste uitgave zijn literaire gesprekken over het boek *Lampje* van Annet Schaap

[1] 1 In de lessenreeks van groep 7 wordt aandacht besteed aan narratief begrip (verhaalanalyse) en komen de genoemde elementen aan de orde.

Informatie over *'Literaire gesprekken'*

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie'

Vier lessen van 60 tot 75 minuten.

Doel van de lessenreeks

Zoals bij 'Vooraf – Literaire gesprekken in de klas' beschreven, is het doel van de lessen om leerlingen met elkaar in gesprek te laten gaan over hetzelfde boek. Leerlingen ontwikkelen literaire competentie als ze met elkaar praten over de tekst die ze hebben gelezen.

Voorbereiding

Neem de lessen door voordat je de lessenreeks inplant. Voor les 2 t/m 4 lezen de leerlingen allemaal hetzelfde boek. Hoe je dat kunt regelen lees je bij 'Vooraf - Literaire gesprekken in de klas'. Je kunt de boeken alvast verzamelen, bijvoorbeeld door ze te reserveren bij de bibliotheek of door boeken aan te schaffen vanuit school. Verder heeft iedere leerling vanaf les 2 een eigen blokje post-its of geeltjes nodig.

Omvang

Les 1 en les 4 duren 60 minuten, de andere lessen nemen iets meer tijd in beslag. Je kunt ervoor kiezen een deel van de les te laten vervallen of om de les in tweeën op te splitsen. In de lessen wordt aangegeven wat hiervoor een handig moment is.
Reserveer tussen de lessen voldoende tijd voor de leerlingen om te lezen. Plan eventueel tussen les 2 en 3 of les 3 en 4 nog een extra moment in om het verhaal kort te bespreken a.d.h.v. geplakte geeltjes.

Lesoverzicht op de volgende pagina

Lesoverzicht

Les 1: Het prentenboek
De leerlingen lezen gezamenlijk het prentenboek Max en de maximonsters waarna ze aan de hand van vragen over het boek verder praten.

Introductie	Lezen	Praten	Terugkijken

Les 2: Het gezamenlijk boek
De leerlingen maken kennis met het boek dat ze gezamenlijk gaan lezen. Ze spreken hun verwachtingen uit over het verhaal. Ook vormen ze een beeld van de personages. Daarna lezen ze zelf een stuk waarbij ze post-its plakken bij zinnen/fragmenten waar ze iets over willen zeggen. De eerste geplakte post-its worden besproken in tweetallen en klassikaal.

Introductie: kennismaking met het boek	Personages	Post-its	Terugkijken

Les 3: Het boek en jij
De leerlingen leren om meer dan één vraag te stellen over een post-it. Vervolgens bepalen ze in een groepje wat een belangrijke opmerking/vraag is om verder over te praten met de hele klas. Daarna lezen ze een stuk waarbij ze kijken wat ze van zichzelf herkennen in het verhaal of in het gedrag van een van de personages. Tenslotte kruipen ze in de huid van een van de personages en schrijven een dagboekfragment.

Introductie	Herken jij dat?	Dagboekfragment	Terugkijken

Les 4: Het boek is uit
In deze les kijken de leerlingen terug naar les 3 en starten met het lezen van enkele geschreven dagboekfragmenten. Daarna bespreken ze het einde van het boek. Het is tijd om afscheid te nemen van het boek en daarom worden de belangrijkste en mooiste leeservaringen verzameld. Tot slot schrijven ze een recensie over het boek

Introductie	Mooiste leeservaringen	Recensie	Terugkijken

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.
Neem bij vragen contact op via IsabelledeRidder@bibliotheek-zoetermeer.nl.

1 Literair gesprek: Het prentenboek

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 1

Introductie

De leerlingen lezen gezamenlijk het prentenboek Max en de maximonsters waarna ze aan de hand van vragen over het boek verder praten.

Lesdoel

De leerling leest met zijn klasgenoten hetzelfde boek.

De leerling vertelt over het boek.

De leerling beantwoordt vragen over het boek.

De leerling reageert op andere leerlingen en stelt vragen ter verduidelijking en interesse.

De leerling neemt zelf de beurt tijdens het gesprek.

Benodigde materialen

Prentenboek Max en de Maximonsters van Maurice Sendak om voor te lezen.

Of voor iedere leerling een eigen exemplaar om te lezen. Te lenen via: Isabelle.deRidder@bibliotheek-zoetermeer.nl

Voorbereiding

De opzet van deze les is gedeeltelijk gebaseerd op de aanpak van Aidan Chambers. Bekijk eventueel voor meer informatie over deze methode zijn boeken *Leespraat* of *Vertel eens*.

Deze les duurt 50-60 minuten en kan in één keer gegeven worden.

Opdrachten

Introductie	Lezen	Praten	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	10 minuten

Opdracht
Vertel over de inhoud van deze lessenserie. De leerlingen lezen allemaal hetzelfde boek en zullen er met elkaar over praten. *Door samen over hetzelfde boek te praten, zullen we de betekenis van het boek beter begrijpen. Dat komt onder andere doordat iedereen een boek anders leest en bij iedere lezer andere dingen opvallen in een verhaal.*
In deze eerste les lezen de leerlingen gezamenlijk een prentenboek om eerst eens te ervaren hoe zo'n gesprek gaat. In de volgende les krijgen ze allemaal hetzelfde boek wat ze op school en thuis gaan lezen en waar ze over gaan praten.

Vraag aan de leerlingen of ze kunnen vertellen wat een prentenboek is.
(*Een boek waarin tekst en illustraties(prenten) elkaar aanvullen en samen een kort verhaal vertellen.)*

Kunnen ze voorbeelden noemen van prentenboeken?
Bespreek ook voor welke leeftijden een prentenboek is.
(Vaak worden de boeken geschreven voor jonge kinderen, maar veel boeken zijn ook geschikt voor oudere lezers. Je leest en ziet vaak dan nog meer in het verhaal dan een jonger kind.)

Introduceer het prentenboek van deze les: Max en de maximonsters van Maurice Sendak. Noem de auteur en tevens illustrator en laat het boek zien.
Misschien kennen de leerlingen het al. Kunnen ze vertellen waar het verhaal over gaat?

Reflecteren
Zijn er leerlingen met een favoriet prentenboek? Nodig ze uit het boek mee naar school te nemen om samen te bekijken.

Onderzoeken	Lezen	25 minuten

Opdracht
De leerlingen lezen het prentenboek. Lees het daarna nog een keer voor.

Deel na het lezen de klas in vier groepen. Iedere groep krijgt een vraag die beantwoord moet worden. De leerlingen uit een groep geven allemaal kort antwoord, bijvoorbeeld in één woord. Ze hoeven nog niks uit te leggen. Laat de leerlingen even nadenken over de vraag en noteer dan de antwoorden.

Vragen:
Groep 1: Wat vond je leuk, mooi of goed aan dit boek? Groep 2: Wat vond je niet leuk (mooi of goed)?
Groep 3: Wat vond je moeilijk of onduidelijk?
Groep 4: Zag je een patroon of bepaalde verbanden?
(Een patroon is een herhaling, iets dat steeds terugkomt. Een verband is een samenhang; wat met elkaar te maken heeft.)

Zet de antwoorden/trefwoorden per vraag in een lijst op het digibord. Zet boven de lijsten: Leuk – Niet leuk– Moeilijk – Patronen.
Zoek in de lijsten naar antwoorden/trefwoorden die in meerdere kolommen voorkomen. Verbind die woorden met lijnen. Bekijk daarna welke woorden het vaakst voorkomen. Dat wordt het eerste onderwerp van het gesprek. Doe hetzelfde voor nog twee of drie onderwerpen.

Reflecteren
Zijn er leerlingen die iets willen zeggen over een vraag van een andere groep?

Uitvoeren	Praten	20 minuten

Opdracht
Praat met elkaar over *Max en de maximonsters* waarbij de eerdergenoemde onderwerpen als eerste aan bod komen. Noem het onderwerp en laat de leerlingen aangeven wat ze daar (niet) leuk, mooi of goed aan vonden. Wat is nog onduidelijk? En heeft het onderwerp iets te maken met patronen of verbanden in het boek?

Zorg ervoor dat de leerlingen vooral met elkaar praten. Laat ze op elkaar reageren. Leg ook uit waarom het gesprek op deze manier gevoerd wordt: *We gaan de komende tijd praten over een boek dat we allemaal lezen. In zo'n gesprek is het belangrijk dat iedereen op elkaar kan reageren. Dit oefenen we nu vast.* Geef aan dat de leerlingen ook vragen aan elkaar mogen stellen.

Houd als leerkracht het gesprek over *Max en maximonsters* gaande door:
- De leerlingen steeds terug te voeren naar de tekst. (*Hoe weet je dat? Waar staat dat? Waar zie je dat?*)
- Algemene vragen te stellen als dat nodig is.

Bijvoorbeeld:
Ken je andere boeken die hierop lijken?
Zijn je woorden opgevallen die je mooi vond (of niet mooi)?
Als de schrijver zou vragen wat anders moet, wat zou je dan zeggen?
Was er iets in dit boek dat je zelf al eens hebt meegemaakt?

- Vragen te stellen die specifiek met het boek te maken hebben (zonder dat je laat doorschemeren wat je van het boek vindt.)

Bijvoorbeeld:
Hoe lang duurt het verhaal?
Waar speelt het verhaal zich af?
Welk personage boeide jou het meest?
Wie vertelt het verhaal?

-Anderen erbij te betrekken.

Reflecteren
Hoe ging het reageren op elkaar in de groep zonder het opsteken van de vingers?

Evalueren	Terugkijken	5 minuten

Opdracht
Bespreek na afloop hoe het gesprek over het boek is verlopen. Lukte het om op anderen te reageren? Laat enkele leerlingen vertellen.
Zijn er leerlingen die aan het begin van de les anders dachten over het boek Max en de maximonsters dan nu aan het eind? Kunnen ze zeggen hoe dat komt?

Reflecteren
Hoe vonden de leerlingen het om een prentenboek te lezen?

Aanvullende suggesties

Bij 'Praten'
U beslist zelf hoeveel aandacht je besteedt aan het zelfstandig voeren van een klassengesprek. Ze hoeven geen vinger op te steken maar kunnen het gewoon zeggen als ze iets over het boek kwijt willen. Het is wel handig als een leerling zijn beurt aankondigt, bijvoorbeeld:
- Ik heb hier een vraag over...
- Ik wil hier ook iets over vertellen ...

Bespreek hoe de leerlingen het gesprek kunnen aanpakken. Bijvoorbeeld: de leerling die heeft verteld, kijkt of iemand wil reageren en geeft de beurt door (dat kan eventueel ook fysiek met een attribuut (praatstok o.i.d.)). U kunt ook even een rondje oefenen met een ander (meer bekend) onderwerp.

Algemeen
Besteed meer aandacht aan het vakmanschap van de auteur. Als er over boeken gepraat wordt, is het goed om meer te weten over hoe een boek geschreven is. Zo kunnen leerlingen ook iets zeggen over wat ze knap gedaan vinden (bijvoorbeeld taalgebruik, beschreven emoties) of over de personages en andere verhaalelementen. Besteed daarin ook aandacht aan originaliteit in onderwerp, stijl en vorm.

Kijk voor meer informatie bijvoorbeeld naar een filmpje over het werk van een kinderboekenschrijver via www.schooltv.nl (een boek schrijven)

Janneke Schotveld
https://schooltv.nl/video/hoe-schrijf-je-een-verhaal-schrijftips-van-janneke-schotveld/#q=een%20boek%20schrijven (duur: 2.18)

Voor les 2: Boekenlegger
In de volgende les krijgen de leerlingen allemaal hetzelfde boek. Laat ze voor die tijd een boekenlegger maken (met hun naam erop) zodat in het vervolg duidelijk is, wie welk exemplaar leest.

2 Literair gesprek: Het gezamenlijke boek

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

Introductie

De leerlingen maken kennis met het boek dat ze gezamenlijk gaan lezen. Ze spreken hun verwachtingen uit over het verhaal. Ook vormen ze een beeld van de personages. Daarna lezen ze zelf een stuk waarbij ze post-its plakken bij zinnen/fragmenten waar ze iets over willen zeggen. De eerste geplakte post-its worden besproken in tweetallen en klassikaal.

Lesdoel	De leerling maakt kennis met het boek. De leerling spreekt zijn verwachtingen uit m.b.t. het verhaal. De leerling leest het boek. De leerling selecteert fragmenten waar hij met klasgenoten over wil praten. De leerling reageert op andere leerlingen en stelt vragen ter verduidelijking en interesse. De leerling neemt zelf de beurt tijdens het gesprek.
Benodigde materialen	Voor iedere leerling hetzelfde boek, een blokje post-its (geeltjes) en een eigen boekenlegger. Tekenmateriaal
Voorbereiding	Bepaal vooraf het voorleesfragment, bijvoorbeeld de eerste twee of drie hoofdstukken. Voor de opdracht (bij 'Onderzoeken') is het nodig verder in te gaan op een personage dat de leerlingen nog niet via illustraties gezien hebben. Selecteer vooraf een geschikt personage. (Je kunt ook kiezen voor een ruimte/omgeving.) Deze les duurt ongeveer 70 minuten. Je kunt de les ook in tweeën splitsen naar twee keer 35 minuten (zie markering in de les). Een andere optie is om de les in te korten en het tekenen van het personage te schrappen.

Opdrachten

Introductie: kennismaking met het boek	Personages	Post-its	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie: kennismaken met het boek	10 minuten

Opdracht
Vertel dat alle leerlingen hetzelfde boek krijgen. Leg uit dat ze er zuinig mee omgaan en dat ze het boek uiteindelijk weer in moeten leveren.
Onthul het boek dat de leerlingen met z'n allen gaan lezen. Laat het boek zien en noem de titel en de schrijver (en illustrator).

Laat zien wat je doet als je aan een nieuw boek begint en vertel erbij. Leg uit dat je niet meteen met lezen begin maar eerst kennismaakt met het boek. Bekijk de voorkant, lees de achterflap hardop voor en blader in het boek. Benoem ook enkele verwachtingen.

Deel de boeken uit en laat de leerlingen nu in tweetallen kennismaken met het boek. Vraag vervolgens naar enkele verwachtingen. Betrek de leerlingen bij elkaars antwoorden: Leerling A denkt dat het boek gaat over.... *Wie denkt daar anders over?*

Reflecteren
Vraag wie dit boek ook uit zichzelf uit de kast zou pakken om te gaan lezen. Laat de leerlingen vertellen waarom wel/niet. Het is mogelijk dat enkele leerlingen het boek al kennen. Vertel dat dit geen probleem is omdat het boek nu op een andere manier gelezen wordt. Bovendien kunnen deze leerlingen wellicht vragen van anderen beantwoorden. Benadruk wel dat het dat het verloop van het verhaal niet verklapt mag worden.

Onderzoeken	Personages	25 minuten

Opdracht
Lees een stukje voor uit het boek, bijvoorbeeld de eerste twee hoofdstukken. Onderbreek eventueel het voorlezen door leerlingen te vragen naar hun verwachtingen. Vraag ook: *Waarom denk je dat? Hoe weet je dat?*

Praat na afloop verder over het fragment. *Wat vinden de leerlingen ervan? Hoe vinden de leerlingen het verhaal tot nu toe? Was er iets dat ze vreemd/bijzonder vonden?*
Kom ook even terug op de verwachtingen: *Gaat het verhaal anders dan je dacht toen je de omslag zag?*
En kijk vooruit: *Hoe denk je dat het verder gaat?*

Vraag naar de personages en schrijf de namen op het bord. (Maak er een documentje van dat bewaard kan worden voor de lessen 3 en 4.)
- Welke personages kwamen er voor in dit stuk?
- Wat weten we over deze personages?
- Wie lijken je aardig? (Hoe komt dat?)
- Mis je iemand in het verhaal?

Praat verder over één personage (die niet in een illustratie of op de omslag te zien is). Zorg dat iedere leerling een tekenvel heeft. De kinderen tekenen het personages volgens het beeld dat ze in hun hoofd hebben: *Laat zien hoe [naam personage] er volgens jou uitziet.*
Bekijk met elkaar de tekeningen; zijn er verschillen en overeenkomsten?
Kom er met elkaar achter dat het beeld van het personage bij iedereen anders kan zijn. Niet iedereen heeft hetzelfde beeld.

Leg uit dat dit voor het hele verhaal geldt. Als je leest (of je wordt voorgelezen) maak je een eigen beeld in je hoofd, een soort film. Dit beeld is bij iedereen anders. Leg uit dat dit juist interessant is. Bij iedereen vallen weer andere dingen op. Het is leuk om hier met elkaar over te praten.
(In plaats van een personage kun je ook een ruimte of omgeving laten tekenen.)

Wanneer je de les op twee verschillende momenten geeft, kun je hier het eerste deel afsluiten. De volgende keer start je met lezen en het plakken van post-its.

Reflecteren
Vraag de leerlingen wat er in hun hoofd gebeurt als je voorleest. Hebben ze plaatjes in hun hoofd of een film? Laat de leerlingen vertellen.

Uitvoeren	**Post-its**	**30 minuten**

Opdracht
Vertel nog eens dat de leerlingen het boek gezamenlijk gaan lezen en dat ze er met elkaar over gaan praten. Leg uit: Dat lezen doe je voor jezelf en na het lezen praten we er met elkaar over. Om te kunnen onthouden waar je het over wilt hebben, plak je tijdens het lezen post-its in het boek.
Geef een voorbeeld bij het voorleesfragment en vertel bij welke zin/passage u een post-it zou plakken en waarom.

Bedenk met elkaar wat een reden kan zijn om een post-it te plakken:
- Je hebt er een vraag over.
- Je snapt iets niet.
- Je bent het er niet mee eens.

- Je vindt het heel mooi of juist niet.
- Je vindt het zielig, spannend, vreemd enz.

Het gaat erom dat het stukjes zijn waar je over zou willen praten.

Vertel dat je op zo'n post-it ook iets kunt schrijven. Bijvoorbeeld:
- Je vraag
- Wat je van het stukje vindt: grappig, saai, verdrietig, spannend, ...
- Wat je niet snapt, of waarom je het er niet mee eens bent.

Vat het als volgt samen: Alles waar jij aan denkt tijdens het lezen mag je op een post-it schrijven. (Dit kan in steekwoorden.)

Stimuleer de leerlingen echt om eigen gedachten op te schrijven. Voorbeeld van opmerkingen op post-its zijn:
Grappig!
Dit vind ik gemeen. Nu gaat het gebeuren.
Deze zin vind ik erg mooi. Dit snap ik niet.
Nu wil ik echt verder lezen.

De leerlingen lezen nu ieder voor zich het volgende of de volgende hoofdstukken. Ze plakken post-its op plekken waarover ze in het gesprek iets willen zeggen. Maak het leesfragment niet te lang. Het doel is dat de leerlingen inzien wanneer ze een post-it kunnen plakken. Na deze les lezen ze een langer stuk uit het boek.
Vraag na het lezen eerst naar een samenvatting van het gelezen deel. Laat leerlingen elkaar aanvullen. Vervolgens wordt er gesproken over de bladzijden die gelezen zijn.

In tweetallen
Na het lezen bespreken de leerlingen eerst in tweetallen de plekken waar post-its zijn geplakt. Ze lezen de zin/het fragment aan hun klasgenoot voor plus de opmerking op de post-it en praten er even over door. De leerlingen stellen vragen en geven antwoorden. Loop hierbij rond en stimuleer de leerlingen om eigen gedachten te bepreken.

Klassikaal
Praat nu gezamenlijk over het verhaal. Vraag enkele leerlingen te vertellen waar ze een post-it hebben geplakt, waarom en wat ze op de post-it hebben geschreven. U kunt ook een tweetal hun voorgesprekje laten herhalen. Andere leerlingen kunnen erop reageren.

Vraag bij een genoemd fragment of een andere leerling hier ook wat had geplakt of juist niet. Is er bijvoorbeeld ook sprake van een hele andere opmerking/vraag op eenzelfde plek? Bespreek dit met elkaar en merk op dat – net als bij het beeld van het personage – iedereen een boek op zijn eigen manier leest. Besteed voldoende aandacht aan dit punt omdat het een van de speerpunten is van het voeren van een literair gesprek: leerlingen ervaren dat iedereen een boek anders leest (andere dingen vallen op) en door het hier met elkaar van te hebben, kun je van elkaar leren wat resulteert in een beter begrip van de betekenis van het boek.

Laat andere kinderen hun opmerkingen van de post-it voorlezen. Vragen over de inhoud van het verhaal kunnen ook besproken worden. Vertel dat niet alle vragen meteen beantwoord hoeven te worden. Het kan zijn dat andere leerlingen ook moeten nadenken over de vraag die jij stelt bij een fragment. Of de vraag wordt later in het verhaal beantwoord.

Leg uit dat de leerlingen in de volgende les verder gaan praten over het boek. Geef op welke bladzijden/hoofdstukken ze voor de volgende keer moeten lezen. Reserveer hiervoor ook tijd op school. Benoem nog een keer dat ze post-its plakken en opmerkingen noteren bij alle stukjes waar ze met klasgenoten over zou willen praten.

Reflecteren
Bespreek met elkaar: *Kun je te veel of juist te weinig post-its plakken?*
Leg uit dat een post-it op iedere bladzijde wat veel is. Je kunt nu eenmaal niet alles bespreken met elkaar. Je moet echt de belangrijkste punten eruit halen. Het kan dus voorkomen dat je een eerder geplakte post-it weer weghaalt omdat een later fragment nog interessanter is. Geen of haast geen post-its is ook niet goed. Misschien zit de leerling niet goed in het verhaal? Of misschien twijfelt de leerling of is hij/zij onzeker om post-its te plakken? Bespreek dat het plakken helemaal vrij is en dat je alles waar je tijdens het lezen aan denkt op een post-it kan schrijven. Alles is goed.

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Kijk even met elkaar terug op de hele les. Vat samen: Het boek is geïntroduceerd, ik heb een stuk voorgelezen waarna we hebben gesproken over de personages, daarna hebben jullie zelf een stuk gelezen en post-its geplakt. Stel enkele vragen:
- Was het boek een verrassing?
- Is een deel van je verwachting over het boek al uitgekomen?
- Wat vond je prettiger: voorgelezen worden of zelf lezen?
- Hebben de gesprekken n.a.v. de post-its je iets opgeleverd/je nieuwe inzichten gebracht? Heb je van anderen iets gehoord of geleerd wat je zelf nog niet had bedacht?

Reflecteren
Zijn er leerlingen die niet kunnen wachten om verder te lezen? Hoe komt dat? Betrek in het antwoord ook een verhaalelement en benadruk nog de rol van de auteur. (De schrijver heeft het verhaal zo gemaakt dat hij/zij niet in één keer alles verklapt. Dat doet hij in stukjes en daarom ben je als lezer nieuwsgierig naar de rest van het verhaal.)

Aanvullende suggesties

Bij 'Introductie'
Ga verder in op de auteur van het boek. Kennen de leerlingen hem/haar? Hebben ze meer boeken van deze auteur gelezen? Zoek via internet informatie over de auteur op; veel auteurs hebben een eigen website.

Bij 'Personages'
In plaats van een tekening maken, kun je ook alleen een gesprek houden over het uiterlijk van het personage. Vraag hoe het personage er volgens de leerlingen uitziet. Vraag ook waarom ze dat denken. Noteer enkele genoemde kenmerken op het bord.
Een andere mogelijkheid is om de leerlingen na afloop van het voorlezen te vragen een tekening te maken bij het verhaal. Ze tekenen wat ze het meest is bijgebleven of wat de meeste indruk op ze heeft gemaakt. De tekeningen worden na afloop met elkaar vergeleken. Niet iedereen heeft hetzelfde getekend. Dat betekent dat iedere lezer andere accenten legt in het verhaal.

Bij 'Post-its'
U kunt het plakken van post-its ook eerst modelen. U leest een stukje uit het boek voor en wacht bij een fragment waar je met anderen over wilt praten. U geeft bijvoorbeeld aan:
Dit stuk vind ik heel zielig, spannend, vreemd, wat zou ik nu kunnen doen? (Een post-it plakken). Wat zou ik op de post-it kunnen schrijven? (Bijvoorbeeld: Ik vind dit zielig omdat... Ik vind dit vreemd en vraag me af...)

3 Literair gesprek: Het boek en jij

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 3

Introductie

De leerlingen leren om meer dan één vraag te stellen over een post-it. Vervolgens bepalen ze in een groepje wat een belangrijke opmerking/vraag is om verder over te praten met de hele klas. Daarna lezen ze een stuk waarbij ze kijken wat ze van zichzelf herkennen in het verhaal of in het gedrag van een van de personages. Tenslotte kruipen ze in de huid van een van de personages en schrijven een dagboekfragment.

Lesdoel	De leerling leest het boek.
	De leerling kan aangeven bij welk fragment hij vragen heeft.
	De leerling reageert op andere leerlingen en stelt vragen ter verduidelijking en interesse.
	De leerling leert doorvragen.
	De leerling selecteert samen met anderen een vraag waar hij met de klas over wil praten.
	De leerling legt relaties binnen het boek.
	De leerling legt relaties tussen het boek en zijn eigen leven.
	De leerling verplaatst zich in een van de personages en schrijft een dagboekfragment.
Benodigde materialen	Boek per leerling
	Post-its
	Bijlage 'Dagboekfragment'
Voorbereiding	Vraag de leerlingen of het gelukt is het afgesproken fragment te lezen. Zo niet, geef ze dan nog voor de les de mogelijkheid tot lezen.
	Bepaal welk fragment er tijdens de les gelezen wordt (in 10-15 minuten tijd). Tijdens het lezen plakken leerlingen post-its bij fragmenten die doen denken aan hun eigen leven. Zorg ook voor een eigen voorbeeld, liefst twee.
	Deze les duurt ongeveer 80 minuten. Je kunt de les ook in tweeën splitsen naar twee keer 40 minuten (zie markering in de les).
	Een andere optie is om de les in te korten en het schrijven van het dagboekfragment te schrappen.
Opdrachten	

Introductie	Herken jij dat?	Dagboekfragment	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	15 minuten

Opdracht
De leerlingen hebben allemaal hetzelfde fragment gelezen. Is dat gelukt? Mochten hier en daar leerlingen nog wat missen, dan is dat niet heel erg. Het gaat erom dat je in het gelezen stuk post-its hebt geplakt waar je nu verder over kunt praten.

Vraag eerst naar een samenvatting van het gelezen deel. Laat leerlingen elkaar aanvullen. Pak eventueel het documentje over de personages erbij om verder aan te vullen met nieuwe informatie.

Vertel dat de leerlingen ook nu starten met het bespreken van de geplakte post-its in tweetallen. Geef aan dat je graag ziet dat de leerlingen wat langer doorpraten over een opmerking op een post-it. Het is niet de bedoeling dat je alleen de opmerkingen aan elkaar voorleest. De ander moet ook een vraag stellen over de opmerking. En het liefst twee of drie vragen.

Reflecteren
Vraag of iedere geplakte post-it even belangrijk of interessant is. Waarschijnlijk komen de leerlingen tot de conclusie van niet. Bepaalde vragen/opmerkingen wil je liever bespreken dan andere, omdat je bijvoorbeeld nieuwsgierig bent naar wat anderen ervan vinden.

Onderzoeken	Herken jij dat?	40 minuten

Opdracht
Leg uit dat de leerlingen nu in viertallen gaan praten over hun post-its. Daarbij moeten ze op twee dingen letten:
- Probeer door te vragen (zoals we tijdens de introductie hebben gedaan.)
- Kies van al je geplakte post-it er eentje waar je het over wilt hebben.

Leg uit hoe de leerlingen te werk gaan:
De eerste leerling krijgt de beurt. Hij vertelt over enkele geplakte post-it (leest wat opmerkingen voor) en daarna kiest hij de voor hem belangrijkste opmerking of vraag.
Hierover stellen alle andere leerlingen één vraag. De leerling beantwoordt dus drie vragen. Leerling twee, drie en vier doen hetzelfde.
Uiteindelijk zijn er vier belangrijkste opmerkingen/vragen.
Hiervan kiest de hele groep er eentje: één vraag die ze met de hele klas willen bespreken.
Laat de leerlingen in viertallen praten over hun geplakte post-its. Schuif hier en daar aan en complimenteer de leerlingen voor het stellen van de vragen en het doorvragen.

Inventariseer klassikaal de vraag die gezamenlijk per groepje is gekozen. Schrijf de vragen op het digibord. Maak ook hier een documentje aan dat bewaard kan worden voor les 4.
Geef aan dat hier belangrijke vragen staan. Het lukt niet om alle vragen klassikaal te bespreken. Kies er gezamenlijk een of twee uit waar langer over doorgepraat wordt in een gezamenlijk gesprek. Het is ook goed mogelijk dat nog niet alle vragen beantwoord kunnen worden. De antwoorden volgen nog in het vervolg van het verhaal.

<u>Wanneer u de les op twee verschillende momenten geeft, kunt u hier het eerste deel afsluiten. De volgende keer start u met lezen of u plant het zelfstandig lezen in op een los moment tussen de lessen in.</u>

Geef de leerlingen 10 tot 15 minuten de gelegenheid een aantal opgegeven pagina's van het boek te lezen. Voor het plakken van de post-its geeft u een specifieke opdracht: Plak post-its bij passages die je doen denken aan je eigen leven.

Bijvoorbeeld doordat een personage iets beleeft wat je herkent, omdat je hetzelfde of iets soortgelijks hebt meegemaakt. Het hoeft niet precies hetzelfde te zijn maar je kunt door verschillende situaties hetzelfde gevoel hebben. Bijvoorbeeld dat je ook verdrietig, bang, boos of blij was. Het kan ook zijn dat je iets leest wat je helemaal niet mee zou willen maken. Dan kun je dat ook aangeven.

Op de post-it komen bijvoorbeeld de volgende opmerkingen te staan:
- Dat herken ik.
- Dat heb ik ook.
- Als ik ... zou meemaken, zou ik gek/verdrietig worden.

Benadruk nogmaals dat het niet om letterlijke overeenkomsten gaat, maar om associaties. Leerlingen mogen dus ruim denken. Geef eventueel een voorbeeld voordat ze starten met lezen.

Vraag na het lezen bij wie het is gelukt om stukjes te vinden die doen denken aan hun eigen leven. Laat opmerkingen voorlezen. Als de leerlingen het nog lastig vinden, bespreek dan uw eigen voorbeeld. Verder kan er natuurlijk ook gekeken worden naar eerdere fragmenten in het boek. Het gaat erom dat leerlingen een relatie leggen tussen hun eigen leven en dat van een personage in het boek.

Bespreek enkele ervaringen maar waak ervoor dat er alleen nog maar gepraat wordt over persoonlijke belevenissen. Maak steeds de verbinding met het boek. Kijk naar de overeenkomsten en de verschillen met het personage. Misschien dat een van de leerlingen bijna hetzelfde reageert als het personage terwijl een andere leerling iets heel anders doet. Was dat te verwachten (gezien het personage en de karaktereigenschappen van de leerlingen)?

Reflecteren
Bespreek het verloop van het verhaal. Voldoet dat nog aan de verwachtingen die de leerlingen in de vorige les hebben uitgesproken?
Vraag ook: *Wat weet je nu meer dan de vorige keer? Laat de leerlingen vertellen en toelichten.*

Uitvoeren	**Dagboekfragment**	**20 minuten**

Opdracht
De leerlingen gaan aan de slag met een schrijfopdracht. Ze kiezen een van de personages uit het verhaal. Vertel dat dit personage een dagboek bijhoudt. De leerlingen leven zich in het personage in en schrijven een stukje in zijn/haar dagboek.
Bespreek met elkaar wat een dagboek is en wat je daarin kunt schrijven. In een dagboek schrijf je op wat je hebt beleefd op een dag. Je schrijft op wat je meemaakt maar ook wat je denkt.
Geef aan dat de leerlingen zelf bepalen wat ze het personage laten meemaken. De belevenis moet wel passen bij wat ze al over het personage weten.
Deel het werkblad uit. Hier schrijven ze eerst wat informatie op over het personage. Daarna schrijven ze het fragment.
Vertel dat veel dagboekschrijvers hun dagboek aanspreken, bijvoorbeeld: Lief dagboek, Vandaag heb ik iets heel ...

De leerlingen mogen ook een kleine tekening maken bij het fragment.
Mochten leerlingen het dagboekfragment niet binnen de les af hebben, dan kunnen ze er op een later moment aan verder werken. De fragmenten komen aan het begin van les 4 weer aan de orde.

Reflecteren
Vraag wie er zelf een dagboek bijhoudt? Wil de leerling daar meer over vertellen? Schrijf je iedere dag in je dagboek? Wat schrijf je erin? Is het lastig om een dagboek bij te houden? Leerlingen die nog niet eerder in een dagboek schreven, kunnen door de opdracht op een idee gebracht worden: Wie is van plan om een dagboek bij te gaan houden?

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Kijk terug naar de les. Vraag de leerlingen te vertellen wat ze allemaal hebben gedaan. Ze hebben...
- geleerd meer dan één vraag te stellen over een post-it.
- met een groep bepaald wat een belangrijke vraag kan zijn om met de hele klas over door te praten.
- een stuk gelezen.
- gekeken hoe het boek doet denken aan hun eigen leven.
- zich verder verdiept in een van de personages en daar een dagboekfragment voor geschreven.

Vat samen dat ze dus vooral bezig zijn geweest met de personages in het boek (herkenning, dagboek).

Vraag: *Hoe belangrijk zijn personages in een boek? Welke elementen spelen naast personages een rol in het boek? (gebeurtenissen, ruimte/omgeving, tijd)*

Geef aan dat leerlingen na deze les weer een aantal pagina's zelf lezen en post-its plakken. Les 4 wordt ingepland op het moment dat de leerlingen het boek bijna uit hebben. Plan (indien nodig) tussen les 3 en 4 nog één of twee lees- en bespreekmomenten in.

Reflecteren
Hoe vonden de leerlingen de duur van de les? Hoe is het om zo lang bezig te zijn met het boek?

Aanvullende suggesties

Bij 'Dagboekfragment'
Wanneer je de focus wilt houden op het lezen en voeren van de gesprekken, kun je het schrijven van het dagboekfragment schrappen.

4 Literair gesprek: Het boek is uit

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 3

Introductie

De leerlingen kijken terug naar les 3 en starten met het lezen van enkele geschreven dagboekfragmenten. Daarna bespreken ze het einde van het boek. Het is tijd om afscheid te nemen van het boek en daarom worden de belangrijkste en mooiste leeservaringen verzameld. Tot slot schrijven ze een recensie over het boek.
(Mochten uw leerlingen geen dagboekfragment hebben geschreven, start dan meteen bij 'Mooiste leeservaringen'.)

Lesdoel	De leerling leest het boek. De leerling kan aangeven bij welk fragment hij vragen heeft. De leerling reageert op andere leerlingen en stelt vragen ter verduidelijking en interesse. De leerling vraagt door. De leerling kan een relatie leggen tussen belangrijke fragmenten en het einde van het boek. De leerling selecteert de belangrijkste en mooiste fragmenten uit het boek. De leerling draagt zijn kennis en mening over het boek over en schrijft een recensie.
Benodigde materialen	Boek per leerling Post-its (liefst nu in een andere kleur) Bijlage: Werkblad 'Recensie'
Voorbereiding	Deze les plant u in op het moment dat het boek (bijna) uit is. Lees de geschreven dagboekfragmenten van les 3. Selecteer er een aantal uit die u laat voorlezen. Let vooral op het inleven in het personage en in het boek. (Dit punt vervalt als uw leerlingen geen dagboekfragment hebben geschreven.) Deze les duurt 60 minuten en kan in één keer gegeven worden.

Opdrachten

Introductie	Mooiste leeservaringen	Een recensie	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	5 minuten

Opdracht
Start met de dagboekfragmenten van de vorige les. Vertel dat u alle fragmenten hebt gelezen. Geef complimenten. Laat enkele (2 of 3) fragmenten voorlezen en benoem de positieve dingen (bijvoorbeeld: passend binnen het verhaal, passend bij het karakter van het personage). U kunt ook zelf een fragment voorlezen. Een leuk experiment is om vooraf niets te vertellen over het fragment en om de leerlingen te laten raden vanuit welk personage het fragment is geschreven. Ze lichten ook toe waarom ze dat denken.

Reflecteren
Vraag of iemand tussen les 3 en 4 werkelijk is gestart met een eigen dagboek.

Onderzoeken	Mooiste leeservaringen	20 minuten

Opdracht
De leerlingen hebben het boek nu bijna uit. Vraag eerst naar een samenvatting van het gelezen deel tot nu toe. Laat leerlingen elkaar aanvullen. Pak eventueel het documentje over de personages erbij om verder aan te vullen met nieuwe informatie. Ook zijn er in les 3 vragen geformuleerd n.a.v. de geplakte post-its.

Bekijk welke vragen nu (wel) beantwoord kunnen worden.
Bespreek dat het boek bijna uit is. Lees de laatste bladzijdes voor. De leerlingen lezen me in hun eigen boek.
Bespreek de afloop van het verhaal. Was dat zoals de leerlingen verwacht hadden? Stel enkele vragen:
- Hoe kan het dat het boek heel anders afloopt dan je had verwacht?
- Hoe wist je dat het boek (ongeveer) zo zou aflopen?
- Is dit het enige mogelijke einde of had het verhaal ook anders kunnen aflopen?
- Welke aanwijzingen zitten er in het boek (en/of de titel) over de afloop?

Benoem dat de leerlingen een behoorlijke tijd bezig zijn geweest met het boek. Er is niet alleen gelezen. Vraag wat er nog meer is gedaan? (Verwachtingen rond het boek uitspreken (inclusief uiterlijk personage), post-its plakken met opmerkingen, post-its bespreken (+ doorvragen), een verbinding leggen met eigen ervaringen en inleven in een van de personage (dagboekfragment)). Vat samen: We hebben intensief meegeleefd met het boek en de personages. Nu wordt het tijd om afscheid te nemen. Hoe vinden de leerlingen dat? Vertel dat u dat zelf altijd best lastig vindt. Eigenlijk wil ik het boek altijd nog een beetje bij me houden.
Herkennen leerlingen dit? Vertel dat de leerlingen dat deze les ook gaan doen. Als je op vakantie bent geweest, bewaar je je mooiste momenten in foto's. Wij gaan de mooiste leeservaringen bewaren.

Leg uit hoe de leerlingen te werk gaan:
- De leerlingen vormen groepjes van vier.
- Ieder kijkt eerst voor zichzelf in het boek naar belangrijke fragmenten in het verhaal. Vertel dat de eerder geplakte post-its daarbij kunnen helpen. Iedere leerling selecteert drie of vier fragmenten. Het gaat om je belangrijkste en mooiste leeservaringen. Markeer de fragmenten met een andere kleur post-it of schrijf/teken iets op de post-it waardoor je het herkent.
- De leerlingen bespreken in hun groepje de geselecteerde fragmenten en maken daar weer een selectie uit. Ieder groepje houdt één of twee fragmenten over.
- Deze selectie wordt klassikaal gepresenteerd. Laat eerst ieder groepje aan het woord en vraag: Hoe komt het dat jullie dit stuk zo grappig, aangrijpend, spannend, verdrietig, mooi vinden? En: Als je nu kijkt naar de afloop van het verhaal, heeft dat dan iets te maken met dit fragment?

- Uiteindelijk komt er een overzicht van de mooiste leeservaringen van dit boek. De leerlingen zullen ervaren dat ook hier weer verschillen inzitten. Bespreek hoe dat komt. (Iedereen leest en beleeft een boek
- anders.)

Reflecteren
Vraag wie het lastig vindt dat het boek (bijna) uit is. Bespreek met elkaar dat dit ook te maken heeft met de mate waarin je met de personages hebt meegeleefd. Het is een beetje alsof je ze kent en nu afscheid moet gaan nemen.

Uitvoeren	**Een recensie**	**25 minuten**

Opdracht
Nu de leerlingen het boek zo goed kennen, gaan ze aan de slag met een schrijfopdracht. Ze schrijven een recensie over het gelezen boek. Bespreek met elkaar wat een recensie is.
In een recensie laat je weten wat je van het boek vindt. Het is jouw mening over het boek.
Leg uit dat een recensie uit twee delen bestaat:
- De inhoud
- Je eigen mening

Licht de opdracht toe:
Lezers van een recensie kennen het boek meestal niet. Daarom schrijf je een recensie altijd eerst op waar het boek over gaat. Je geeft een korte samenvatting en vertelt over de gebeurtenissen en personages.
Let op!
Verklap niet het einde want mogelijk wil de lezer van je recensie het boek nog gaan lezen.
Daarna geef je aan wat je van het boek vindt en of je het anderen aan zou raden. Dat doe je niet alleen met de woorden 'leuk', 'niet leuk'. Je onderbouwt je mening met argumenten. Je geeft aan wat je mooi/leuk vindt en waarom. Ook mag je aangeven wat je minder vindt, maar ook hier geef je voorbeelden en argumenten.
Benadruk dat het er echt om gaat dat de leerlingen aangeven wat het boek zo goed maakt. (Of minder goed, saai, spannend, enz.)
Geef aan dat hierbij ook heel goed de geplakte post-its gebruikt kunnen worden. Je kunt voorbeelden geven van wat je (niet) mooi/goed vond aan het boek.

Deel het werkblad uit. De leerlingen gaan aan de slag.

Reflecteren
Hoe vonden de leerlingen het om een recensie te schrijven?
Wat is makkelijker bij het schrijven van een recensie: aangeven wat je goed vindt aan het boek of vertellen wat je niet goed vindt?
Sta ook even stil bij de maker van het boek: *Denk je bij het schrijven van een recensie ook aan de auteur? Hoe denk je dat het voor een auteur is om een recensie te lezen?*

'Evalueren' en 'aanvullende suggesties' op de volgende pagina

Evalueren	Terugkijken	5minuten

Opdracht
Laat enkele recensies voorlezen. In ieder geval eentje van een leerling die niet zo enthousiast is over het boek. En één van iemand die het boek geweldig vindt. De mening in de recensies is verschillend, kijk gezamenlijk of er ook verschillen zitten in de beschrijving van de inhoud.
Zijn er ook leerlingen die niet zo'n duidelijke mening hebben? Laat hen vertellen. Worden zij door de voorgelezen recensies nog op een andere gedachte gebracht?

Het is ook interessant om bestaande recensies over het boek erbij te zoeken en te lezen. Nu de leerlingen het boek zo goed kennen, kunnen ze goed aangeven of ze het eens zijn met de recensie of niet.
Kijk nog even terug op de vier lessen. Hoe vonden de leerlingen het om met elkaar hetzelfde boek te lezen?
Was het fijn dat je het boek ook mee naar huis mocht nemen? Hoe was het om tijdens het lezen post-its te plakken? En hoe vonden ze het om met elkaar over hetzelfde boek te praten? Hebben de gesprekken n.a.v. de post-its je iets opgeleverd/je nieuwe inzichten gebracht? Heb je van anderen iets gehoord of geleerd wat je zelf nog niet had bedacht?
Praat na met de leerlingen.

Reflecteren
Vraag of de leerlingen nog een keer op deze manier samen een boek willen lezen. Waarom wel/niet?

Aanvullende suggesties

Bij 'Recensie'
Voordat de leerlingen zelf een recensie schrijven, bekijken ze enkele recensies. Dit kan in tweetallen achter de computer of klassikaal via het digibord. Er zijn verschillende wedsites met recensies over kinderboeken, bijvoorbeeld:
www.jaapleest.nl
www.allesoverboekenenschrijvers.nl
In de catalogus op de site van de bibliotheek. Als je bij de gekozen titel voor 'meer info' kiest zie je een korte recensie staan. (Verder kunnen er onder 'Recensies' ook meningen van lezers zijn toegevoegd.)

Bijlage
Verhaalanalyse: Wat vind jij ervan?

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 3

Dagboekfragment

Naam: .....

Ik schrijf een stukje uit het dagboek van: .....

Dit personage komt uit het boek van: .....

Dit weet ik al over het personage:

.....

.....

.....

.....

Fragment

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage
Verhaalanalyse: Het boek is uit

Groep 8, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 4

Recensie

Naam: .....

Ik schrijf een stukje uit het dagboek van: .....

Inhoud (Dit boek gaat over...)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mening (Ik vind het boek...)

Colofon

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer in samenwerking met Cultuur en Techniek op School.

Neem bij vragen contact op via isabellederidder@bibliotheek-zoetermeer.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechniekopschool.nl
of mail naar: info@cultuurentechniekopschool.nl

Versie 1.0 - oktober 2026